

DIIS REPORT

Søren Hove

Somalias al-Shabaab
og al-Qaeda –
mellem national oprørsbevægelse
og international terrorisme

DIIS Report 2012:11

DIIS REPORT

SOMALIAS AL-SHABAAB OG AL-QAEDA

MELLEM NATIONAL OPRØRSBEVÆGELSE
OG INTERNATIONAL TERRORISME

Søren Hove

DIIS REPORT 2012:11

© Copenhagen 2012, the author and DIIS
Danish Institute for International Studies, DIIS
Strandgade 56, DK-1401 Copenhagen, Denmark
Ph: +45 32 69 87 87
Fax: +45 32 69 87 00
E-mail: diis@diis.dk
Web: www.diis.dk

Layout: Allan Lind Jørgensen
Printed in Denmark by Vesterkopi AS
ISBN 978-87-7605-509-7 (print)
ISBN 978-87-7605-510-3 (pdf)
Price: DKK 50.00 (VAT included)
DIIS publications can be downloaded
free of charge from www.diis.dk
Hardcopies can be ordered at www.diis.dk

*Denne publikation indgår i DIIS' Forsvars-
og Sikkerhedspolitiske Studier, som foretages
på en bevilling fra Forsvarsministeriet.*

Forsidebillede: Et maskeret al-Qaeda-medlem under dæknavnet Abu Abdulla al-Muhajir uddeler nødhjælp til tørkeramte somaliere sammen med al-Shabaab talsmanden Ali Mohamud Rage.

Tak til Mette Mikkelsen, Peter Hansen, Jesper Possing, Rasmus Juul Holm, Mads Ellgaard Knudsen, Lars Erslev Andersen, Karsten J. Møller og DIIS kommunikation for hjælp og indspark.

Manuskriptet er afsluttet juli 2012.

Søren Hove, ph.d., postdoc
sho@diis.dk

Indhold

Forkortelser	4
Abstract	5
Introduktion	7
1. del: Slow train coming – al-Shabaab og al-Qaedas tilnærmelser	9
Personlige forbindelser fra 1990'erne – al-Shabaab, al-Qaeda og udenlandske krigere	9
Officielle tilnærmelser og kontakt fra 2007	15
Al-Shabaab og al-Qaeda – en fusion efter bogen	18
2. del: Breaking up with al-Qaeda? Al-Shabaab og al-Qaeda fremover	23
Hvornår og hvorfor mister terrorister opbakning?	23
Splittet ledelse	24
Marginalisering i befolkningen	27
Brydninger mellem al-Shabaab, al-Qaeda og de udenlandske krigere	29
Perspektivering	33
Litteratur	35
DIIS' Forsvars- og Sikkerhedspolitiske Studier	40

Forkortelser

AIAI	al-Hihaad al-Islamiya
AMISOM	The African Union Mission in Somalia
ICU	Islamic Courts Union (De islamiske domstole)
TFG	Transitional Federal Government (i Mogadishu)
AQAP	al-Qaeda in the Arabian Peninsula
AQSL	al-Qaedas seniorlederskab i Afghanistan og Pakistan

Abstract

Denne rapport analyserer forholdet den somaliske oprørsbevægelse og terrorgruppe Harakat al-Shabaab al-Mujahideen og al-Qaeda. Rapporten forklarer i sin første del, hvorfor al-Shabaab og al-Qaeda i februar 2012 efter flere års tilnærmelser endte med at fusionere officielt, og diskuterer i den forbindelse også bredere, hvordan lokale oprørsbevægelser, som al-Shabaab, og internationale terrorister, som al-Qaida, i forskellige (indledende) faser har kunnet drage gensidig fordel af hinanden og har haft incitament til at øge samarbejdet. I anden del argumenterer rapporten dog for, at dette parløb sandsynligvis vil svækkes på længere sigt, og at denne proces allerede er startet. Ved at trække på bredere teorier omkring terrorbevægelsers afmatning, marginalisering og afslutning, analyseres der, hvilke spændinger, der eksisterer internt i al-Shabaab ang. gruppens ledelse, strategi og særligt forholdet til al-Qaeda.

Introduktion

Den militante islamistiske oprørsbevægelse og terrorgruppe Harakat al-Shabaab al-Mujahideen har siden sin dannelse i 2006/2007 udviklet sig hurtigt. På blot fire år er bevægelsen vokset i styrke og har evnet at kontrollere store dele af det sydlige Somalia, samtidig med at gruppen har gennemført nationale og regionale terrorangreb og formået at tiltrække penge og rekrutter fra såvel Afrikas Horn som fra resten af verden. Ganske vist har al-Shabaab siden 2010 også lidt militære nederlag, idet bevægelsen dels er blevet fortrængt fra hovedstaden Mogadishu, som nu kontrolleres af TFG's og AMISOM's soldater, dels presses gruppen af invaderende styrker fra Kenya i det sydlige Somalia og fra Etiopien i det centrale Somalia. Men da gruppen i februar 2012 sammen med al-Qaedas leder Ayman al-Zawahiri kunne annoncere en fusion mellem de to grupper, så flere kommentatorer den foreløbige kulmination på en radikaliserende glidebane.¹ Mens al-Qaedas svækkelse overordnet er blevet diagnosticeret af en række analytikere og forskere siden 2010/2011, er Somalias al-Shabaab – sammen med yemenitiske AQAP – oftest blevet fremhævet som et eksempel på, at al-Qaeda trods alt stadig har formået at koble sig op på lokale oprørsbevægelser og gennem dem sprede sin ideologi, finde nye "safe havens" og videreføre sin kamp (Gerges 2011: 129; Shinn 2011).

Denne rapport analyserer forholdet mellem al-Shabaab og al-Qaeda historisk set og aktuelt, og stiller spørgsmålet om, hvad fusionen vil betyde for al-Shabaab og al-Qaeda fremover? Skal fusionen tages som et udtryk for en styrkelse, sådan som al-Shabaab og al-Qaeda selv hævder, og betyder fusionen, at al-Shabaab fremover udgør en større trussel mod Vesten og vestlige interesser i form af regional og international terrorisme?

For at forstå grundlaget for fusionen vil rapporten i første del redegøre for, hvordan tilnærmelsen mellem al-Qaeda og al-Shabaab har været undervejs gennem længere tid, og den vil identificere, hvordan centrale ledere af al-Shabaab gennem flere år har allieret sig med de udenlandske frivillige krigere, som er kommet til Somalia – heriblandt også al-Qaeda-medlemmer. Rapporten vil her særligt fokusere på al-Shabaabs og al-Qaedas succesfulde forsøg på i fællesskab at internationalisere

¹ Fusionen mellem al-Shabaab og al-Qaeda blev offentliggjort den 9. februar 2012 i en fælles proklamation fra al-Shabaabs leder Mukhtar Abu al-Zubeir og al-Qaedas leder Ayman al-Zawahiri, der blev lagt på internettet under titlen "A glad tidning from Sheiks Abu al-Zubeir and Ayman al-Zawahiri" (al-Zawahiri & al-Zubeir 2012). Betydningen af denne fusion diskuteres bl.a. af Berger (2012).

deres kamp. I forlængelse af denne gennemgang vil rapporten også analysere, hvilke gensidige fordele såvel (dele af) al-Shabaab som al-Qaeda har haft af dette parløb. Rapporten vil her hævde, at al-Shabaabs forhold til al-Qaeda fra 2007 i nogen grad følger den struktur og udvikling, som terrorismeforskere som David Kilcullen m.fl. har udviklet for, hvordan tilnærmelser og sammenkoblinger mellem lokale oprørere (insurgents) og internationale terrorister som al-Qaeda er forløbet andre steder i verden (Kilcullen 2009). Ved at sammenholde Kilcullens teori om sammenhængen mellem lokale oprørskampe og internationale terrorister angiver rapporten således en bredere ramme for at forklare, hvordan og hvorfor samarbejdet mellem al-Qaeda og al-Shabaab har kunnet styrkes.

I anden del vil rapporten argumentere for, hvorfor dette parløb mellem al-Shabaab og al-Qaeda – trods intentionen med den annoncerede fusion – sandsynligvis på længere sigt vil svække al-Shabaab. Ved at analysere hvilke spændinger, der allerede tidligere har eksisteret internt i al-Shabaab omkring forholdet til al-Qaeda – og i forhold til hvilken rolle udenlandske krigere skal spille i Somalia – vil rapporten vise, at al-Shabaab er splittet omkring såvel ledelsen som strategien for gruppen. Mere overordnet vil ambitionen i rapportens anden del også være at diskutere ikke blot al-Shabaabs fremtidige muligheder og udfordringer, men også at forholde sig til spørgsmålet om, hvordan – og eventuelt hvornår – lokale oprørsbevægelser som al-Shabaab og globale terrororganisationer som al-Qaeda indstiller deres fælles parløb. Bemærkelsesværdigt få terrorismeforskere har udviklet teorier og analyser for sådanne “opløsningsscenerier” for forholdet mellem lokale oprørere og al-Qaeda, og denne rapport vil derfor trække på de bredere teorier, som terrorismeforskerne Michel Wieviorka og Audrey Kurth Cronin har udviklet på baggrund af tidligere terrorbevægelser afmatning og ophør for til sidst at sammenholde deres konklusioner med al-Shabaabs aktuelle situation (Wieviorka 2003; Cronin 2008).

I. Slow train coming – al-Shabaab og al-Qaedas tilnærmelser

Al-Shabaab har siden sin dannelse i 2006 været en somalisk oprørsbevægelse, der primært har hentet sin *raison d'être* fra den nationale kamp i Somalia, hvor gruppen i forsøget på at etablere et islamisk kalifat har kæmpet mod udefrakommende tropper (fra bl.a. Etiopien og AMISOM²) og mod Ahmad Sherifs Transitional Federal Government (TFG) i Mogadishu. Selvom bevægelsen udsprang af tidligere somaliske islamister i al-Itihaad al-Islamiya (AIAI) og Islamic Court Unions (ICU eller De Islamiske Domstole),³ har somaliske militante islamister både før og under al-Shabaab også sideløbende haft en række berøringsflader med al-Qaeda. I dette kapitels første del vil jeg først redegøre for historien bag denne gradvise tilnærmelse mellem al-Qaeda og al-Shabaab for derefter at diskutere, hvorfor det i februar 2012 endte med en egentlig fusion.

Det stadig tættere samarbejde mellem al-Qaeda og al-Shabaab kan underopdeles i minimum to aspekter, som hver især leder mod endnu nærmere samarbejde: 1) Forstærkede personlige forbindelser i Somalia, der knyttede de to organisationer tættere sammen. 2) Officielle tilkendegivelser af gensidig sympati og al-Shabaabs stigende brug af al-Qaedas *modus operandi* i form af samarbejde omkring propaganda, træning af udenlandske krigere og brugen af selvmordsbombere.

Personlige forbindelser fra 1990'erne – al-Shabaab, al-Qaeda og udenlandske krigere

Som påvist af flere forskere, har al-Qaeda haft en tilstedeværelse på Afrikansk Horn siden starten af 1990'erne.⁴ Dels i form af al-Qaeda-affilierede specialagenter (dvs.

² The African Union Mission in Somalia (AMISOM) etableret i 2007 af Den Afrikanske Union med bidrag fra primært Burundi og Uganda. <http://www.africa-union.org/root/au/au/department/psc/amisom/amisom.htm>

³ AIAI var en militant islamistisk gruppering i Somalia, som i 1990'erne frem til 2002 bekæmpede den centrale regering og udefrakommende tropper. Ud af AIAI voksede ICU omkring 2000 som en sammenslutning af islamiske sharia-baserede myndigheder, der kontrollerede store dele af Somalia frem til den etiopiske invasion i 2006. De etiopiske styrker besejrede ICU i 2007, hvilket førte til splittelsen af ICU i hhv. en del, der deltog i TFG – under Ahmed Sharifs ledelse – og en del under navnet al-Shabaab, som fortsatte kampen mod de etiopiske styrker og TFG, og som radikalt formulerede sig op i mod de mere moderate ICU-folk, der gik ind i TFG. Jf. Andersen (2010: 100).

⁴ Al-Qaedas tidlige interesse for Afrikas Horn er bl.a. beskrevet i rapporten *Al-Qa'ida's (Mis)Adventures in the Horn of Africa* udgivet af The Combating Terrorism Center (CTC) på West Point (CTC 2007). Rapporten baserer sig på deklassificerede al-Qaeda dokumenter fra perioden, som nu er offentligt tilgængelige i CTC's Harmony database <http://www.ctc.usma.edu/programs-resources/research-resources/harmony-documents>. Se endvidere Shinn (2011).

folk med speciel operationel kapacitet), som udførte terrorangreb og som indsamlede midler til al-Qaeda. Dels i form af officielle udsendinge fra al-Qaeda, som forsøgte at samarbejde med lokale afrikanske militante islamister.

De deklassificerede al-Qaeda-dokumenter fra starten af 1990'erne vidner om, at al-Qaedas seniorlederskab i Afghanistan og Pakistan (AQSL) meget tidligt var interesseret i at opdyrke kontakterne til somaliske islamister i f.eks. AIAI og i den forbindelse allerede fra 1992 udsendte flere forskellige personer til Somalia (CTC 2007). Trods en række lighedspunkter i såvel ideologi som fjendebilleder, og trods det faktum at al-Qaeda allerede i 1993 sendte 12 erfarne folk til Somalia under ledelse af Abu Hafis al-Masri, lykkedes det ikke for al-Qaeda at bygge et fundament for et mere fast samarbejde. Som en af Abu Hafis al-Masris udsendte mænd, Bilal al-Islam, rapporterer i 1994 om turen til Somalia året forinden, så lykkedes det kun i et vist omfang at samarbejde med de somaliske militante omkring militær træning. Niveaueet for de lokale krigere var tilsyneladende for lavt for al-Qaeda, og Saif al-Islams beretning tyder på, at al-Qaeda-folkene var overraskede over den manglende centrale ledelse og mangel på strategi. F.eks. skriver Saif al-Islam skuffet og frustreret – men også symptomatisk for dokumenterne fra perioden – om et møde med en lokal leder, som al-Qaedas Abu Hafis oven i købet havde støttet finansielt:

I met with Sheikh Abdullah Umar, who was representing the Islamic Union. I asked him for some written materials or documents about his organization, and I was surprised to see that he didn't have anything like that with him. The Revolutionary Council met, ended, and everyone went to their homes without making any political plans. And we had Abd al-Salam [in the Revolutionary Council], who had taken \$20,000 from Abu Fatima (aka Abu Hafis) on behalf of the council! As for military affairs, they didn't even have any maps with enemy locations and movements (al-Islam 1994).

I Somalia, hvor al-Qaeda tilsyneladende havde svært ved at forstå de kulturelle koder og den interne (og givetvis udviklede) sammenslutning af forskellige islamister, lykkedes det i første omgang ikke at identificere, hvem man skulle samarbejde med, og kun i få områder, som f.eks. Ras Kamboni, kunne al-Qaeda etablere sig.

Det lykkedes dog al-Qaeda at placere enkelte af sine operative folk på Afrikas Horn og herfra starte den internationale terrorkampagne mod Vesten, som fra slutningen af 1990'erne skulle blive al-Qaedas strategiske kendemærke. Operative al-Qaeda-medlemmer, bl.a. Abu Talhal al-Sudani, Fazul Abdullah Mohammed og Salih Ali

Salih Nabhan, benyttede gennem 1990'erne primært Kenya – og i mindre grad Somalia – som base for deres operationer.⁵ Det var disse personer – sammen med flere andre – der var involveret i al-Qaeda's angreb på de to amerikanske ambassader i hhv. Nairobi, Kenya, og Dar es-Salaam, Tanzania, i 1998. Senere stod de også bag dobbeltangrebet på jødiske mål i Mombasa i 2002, hvor et hotel og et rutefly på vej mod Israel blev angrebet. Ud fra Harmony-dokumenterne, vidneudsagn i retssagen mod Osama bin Ladin i 2001 og Fazuls egen beskrivelse af sit virke i 1990'erne⁶ tegner der sig et billede af al-Qaeda's spredte aktiviteter i Afrika, som ganske vist var løst organiseret, men hvor operativerne på Afrikas Horn opererede med efter ordrer fra al-Qaeda's ledelse i Afghanistan, og hvor gruppen havde en række sympatisører i Kenya og Somalia, der kunne hjælpe og assistere de udsendte folk, og som muliggjorde, at de kunne rejse mellem Kenya og Somalia (CTC 2007: 50).

Flere af disse al-Qaeda-agenter i Afrika – og primært Abu Talha, Fazul og Nabhan – skulle få væsentlig betydning for de militante somaliere, som i 2007 blev til al-Shabaab. Selvom de fleste af disse personer næppe opfattede sig som en del af al-Shabaab, men distinkt så sig som en del af al-Qaeda, kunne de alligevel samarbejde med al-Shabaab, sandsynligvis fordi de, allerede længe inden al-Shabaab blev dannet, havde skabt kontakt til folk, som senere skulle blive en del af al-Shabaab.⁷

Forholdet mellem al-Qaeda og al-Shabaabs ledelse i forbindelse med dannelsen af al-Shabaab er ikke fuldt ud belyst, og som Nelly Lahoud viser i sin analyse af Fazuls dagbog, var al-Qaeda's topledelse i Pakistan næppe involveret i eller informeret om dannelsen af al-Shabaab, ligesom både Fazul og Nabhan i 2006 endda stillede sig skeptiske over for dannelsen af al-Shabaab, idet de anså det som en yderligere splittelse

⁵ Fazul og Talha var en del af den oprindelige al-Qaeda-mission allerede i 1993, og Fazul trænede f.eks. med Saif al-Islam i Ogaden i 1994.

⁶ Fazuls egen 1500 siders internetbiografi *al-Harb 'ala al-Islam: Qissat Fadil Harun* (Krigen mod Islam. Fadil Haruns Historie) volume 1 og 2, er sandsynligvis skrevet i 2009, og beskriver Fazuls aktiviteter i Kenya og Somalia for al-Qaeda i årene fra 1998 og frem til 2009 (Mohammed 2009?). For en nærmere analyse af Fazuls bog, se Lahoud (2012). I retssagen mod Osama bin Ladin i 2001, der omhandler 1998-terrorangrebet mod de to amerikanske ambassader i Afrika, vidner flere af de medskyldige om Fazuls og al-Qaeda's tilstedeværelse i Afrika i 1990'erne (U.S. 2002). Alle dokumenter fra retssagen kan findes på <http://cryptome.org/usa-v-ubl-dt.htm>.

⁷ F.eks. skabte Fazul bl.a. kontakt til Hassan al-Turki i byen Luq allerede i 1996, se Lahoud (2012: 24) og samarbejdede i oktober 2006 direkte med Ayrow, Arale og al-Turki, se Mohammed (2009, vol 2: 82).

⁸ Fazuls erindringer (Mohammed 2009?, vol 2: 60). Se endvidere Lahoud (2012: 50) for en analyse af Abu Talhas rolle i forbindelse med træningen af militante somaliere i 2006 og dannelsen af al-Shabaab. Lahoud påviser med henvisning til Fazuls erindringer (Mohammed 2009?, vol 2: 45-50), at Abu Talha p.t. ikke var en del af al-Qaeda i 2006 og derfor ikke opererede efter ordre fra al-Qaeda's udsendinge eller ledelsen, men forsøgte at danne sin egen internationale militi i Somalia. For Nabhan og Fazuls holdning til dannelsen af al-Shabaab, se Lahoud (2012: 91).

af de somaliske islamister.⁸ Men de samarbejdede ikke desto mindre med somalierne i lejrene i Ras Kamboni og senere uden for Mogadishu.

Givetvis har de personlige forbindelser mellem ledende medlemmer i al-Shabaab og al-Qaeda-relaterede personer været en væsentlig årsag til, at Nabhan og Fazul fortsat kunne operere i Somalia. Ledere som den nu afdøde al-Shabaab-leder Aden Hashi Farah "Ayrow", Abdullahi Sudi Arale "Ismail Arale", Ibrahim Haji Jama Mead "Ibrahim al-Afghani" og Ahmed Abdi Godane "Abu Zubeir" havde allerede flere år tidligere selv trænet i Afghanistans træningslejre og havde således stiftet bekendtskab og venskaber med al-Qaeda-medlemmer, længe inden al-Shabaab blev dannet.⁹ Ayrow skulle efter sigende endda have mødt Osama bin Ladin i 2001 på sin (anden) tur til Afghanistan.

Ganske som al-Qaeda allerede i starten af 1990'erne havde forsøgt sig med, kunne trænede professionelle som Abu Talha al-Sudani, Salih Nabhan og Fazul tilbyde at levere en række ydelser til somalierne. Abu Talha døde allerede i 2007, men Nabhan og Fazul, der først blev dræbt i hhv. 2009 og 2011, arbejdede – i hvert fald i perioder – som trænere/ansvarlige for træningslejre i Somalia, der havde tilknytning til forskellige militante somaliske grupper og efter 2006/2007 al-Shabaab. I disse træningslejre blev primært udenlandske frivillige trænet.

Det er i den forbindelse bemærkelsesværdigt, at al-Shabaab fra 2007 begynder at benytte sig af selvmordsbombere. Hvorvidt Nabhan og Fazul var medvirkende til, at al-Shabaab begyndte med taktikker som f.eks. selvmordsbombere – og fik trænet folk til dette formål – er uklart, men Somalia- og al-Shabaab-forskeren Stig Jarle Hansen har overbevisende argumenteret for, at denne modus hidtil var ukendt blandt somaliske militante islamister og bl.a. må forstås som et udtryk for, at dele af al-Shabaab på dette tidspunkt åbnede sig mod al-Qaedas ideologi og taktikker (Hansen 2011).

Fazul og Nabhan bidrog med deres operative know-how, og samtidig blev de i kraft af deres berømmelse og deres kendte forbindelse til al-Qaeda et vigtigt redskab til at tiltrække udenlandske frivillige kæmpere (foreign fighters) til Somalia og til al-Shabaabs træningslejre. Det var således næppe tilfældigt, at netop Nabhan optrådte

⁹ For Ayrows tidlige forbindelse til al-Qaeda, se bl.a. Den Amerikanske Ambassade i Nairobis afrapportering om Ayrow d. 8. Maj, 2008 (American Embassy 2008). For Arales forbindelse til al-Qaeda, se Mohammed (2009, vol. 2: 82) og Det Amerikanske Forsvarsministeriums Joint Task Force Guantánamo: "DAB Assessment of Guantánamo Detainees, ISN DJ9SO-010027DP (S)" (U.S. DoD 2007). For Godanes forbindelse til al-Qaeda, se McGregor (2011).

i en af de første større propaganda-videoer, som al-Shabaab udsendte i sommeren 2008, og hvor han bl.a. sammen med al-Shabaab-lederen Mukhtar Robow "Abu Mansur" viser rundt i en af al-Shabaabs træningslejre. I videoen instruerer Nabhan træningslejrens rekrutter, samtidig med at han henvender sig til videoens internationale publikum og siger:

Here are the training camps in Somalia and elsewhere... that have opened their doors so that you may join them [...] Oh Muslim youth everywhere, don't forget the calls of your brothers in Somalia, as if they are repeating all the time, O muhajirin! [immigranter, forf.anm.] Oh muhajirin!

Nabhan bliver her bindeleddet mellem al-Shabaabs nationale kamp og al-Qaedas internationale jihad. Ved at henvende sig til "muhajirin" – immigranterne – forsøger Nabhan og al-Shabaab således målrettet at hverve folk uden for Somalias grænser, folk som skal rejse til Somalia.¹⁰

Udenlandske krigere – primært fra den store somaliske diaspora, men også ikke-somaliske afrikanere, arabere og vestlige konvertitter – havde i mange år fundet vej til Somalias militante islamister. Dette skete allerede inden al-Shabaabs dannelse under De Islamiske Domstole og under AIAI. Men potentialet i målrettet at kunne tiltrække såvel rekrutter som finansiell støtte uden for Somalias grænser er noget, som al-Shabaab allerede tidligt indså og prioriterede, hvilket gruppens enorme mængder propaganda rettet mod udenlandske publikummer vidner om. Og med kendte al-Queda-medlemmer som bl.a. Nabhan forbundet til al-Shabaab kunne gruppen allerede fra starten forstærke sin internationale appeal, hvilket gav den en fordel fremfor andre somaliske grupperinger, der også forsøgte at tiltrække udlændinge.¹¹

Ofte identificerede de tilrejsende sig ikke fuldt ud med al-Shabaab, men anså i højere grad sig selv for at være internationale krigere, der som tilrejsende til Somalia deltog på blot en af verdens mange kamppladser, hvor de mente, at Islam stod over for invaderende styrker. De efterhånden mange forskellige vidnesbyrd, vi har fra udenlandske krigere i Somalia, viser, at disse krigere gik under betegnelse al-Muhajirun – altså netop de tilrejsende, og ikke blot al-Shabaab – som om de

¹⁰ Ang. al-Shabaabs kommunikation rettet mod udenlandske kæmpere, se Hove (2011).

¹¹ Se Fazuls beskrivelse af somaliske militser, som konkurrerer i forsøget på at rekruttere udenlandske kæmpere, og om at være tæt på al-Qaeda. Mohammed (2009, vol. 2: 59-60). Se endvidere Lahoud (2012: 91).

anså sig som allierede med al-Shabaab. Men her kunne både al-Qaeda-medlemmer som Fazul, Nabhan og al-Sudani og internationalt orienterede al-Shabaab-ledere være bindeleddet mellem unge militante med internationale aspirationer og den somaliske kamp i al-Shabaab. Som den amerikanske kriger, Omar Hammami (Abu Mansour al-Ameriki) meget sigende skriver i sin 2008-beskrivelse af ankomsten af udenlandske krigere:

...the Muhaahijreen who were welcomed at the airport by the Islaamic Courts with terrible statements like: “We don’t need the Muhaajireen,” and they tried to send them back; if it were not for a few of the Shabaab (like Shaykh Fu’aad and Abu Talhah as-Sudaani) who saved many of these Muhaajireen at the airport and tended to their affairs (al-Ameriki 2008).

I dette åbne brev fra Hammami i 2008 og også senere i første del af hans erindringer fra 2012 (al-Ameriki 2012b) fremgår det tydeligt, at der skelnes mellem mindst tre grupperinger af militante islamister i Somalia: de nationalt orienterede islamister (heriblandt folk fra Islamiske Domstole), al-Shabaab og al-Muhajiroun. Al-Shabaab og al-Muhajiroun kæmpede samme kamp, men er ifølge bl.a. Hammamis beskrivelser og Fazuls dagbog ikke desto mindre forskellige grupperinger, som er forbundet gennem få personer i al-Shabaab og al-Qaeda – som f.eks. Fuad Shangole og Abu Talha al-Sudani, som Hammami nævner.

Som så mange andre steder i verden var tilstedeværelsen af udenlandske krigere en vigtig drivkraft i at rekruttere endnu flere udenlandske krigere (Hegghammer 2011). Og fra 2007 spillede netop al-Qaeda-operativer som Nabhan og Fazul, der på én gang var udenlandske frivillige og medlemmer af al-Qaeda, således en væsentlig rolle for al-Shabaab i ambitionerne om at rekruttere fremmede. Samtidig bandt det al-Shabaab og al-Qaeda tættere sammen, idet mange af disse udenlandske krigere netop gennem deres kontakt til både lokale og internationale krigere fik sympati og interesse for både al-Shabaabs lokale kamp og al-Qaedas internationale narrativ. Udenlandske frivillige som f.eks. amerikanske Omar Hammami og Jihad Serwan Mustafa, engelske Bilal el-Berjawi samt danske Mohammed Muhedin Geele er eksempler på personer med forbindelser til begge grupperinger.¹²

¹² Se Shinn (2011). For Hammami’s baggrund, se Anzalone (2012); for Jihad Serwan Mustafa, se United States District Courts anklageskrift “United States of America vs. Jihad Serwan Mostafa” (U.S. District Court 2009); for al-Berjawi, se Guardian 22.01.2012 “British ‘al-Qaida member’ killed in US drone attack in Somalia”; for Geele, se CNN 05.10.2011 “Al-Shabaab – A Looming Threat”.

Officielle tilnærmelser og kontakt fra 2007

Tilnærmelsen til al-Qaeda blev også tydeligere i de officielle udmeldinger, som al-Shabaab selv udsendte fra 2008, og som udenlandske krigere i al-Shabaab udgav på internettet i eget navn. I Omar Hammamis åbne brev fra januar 2008 understreges den globale dagsorden for al-Shabaab, og Hammami hævder, at man følger den samme religiøse metode – *manhaj* – som Osama bin Ladin, Ayman Zawahiri og Abu Musab al-Zawahiri. En lignende ros og loyalitet mod al-Qaeda udtrykte al-Shabaab lederen Ina Godane i sommeren samme år i en tale, hvori han også truede USA (Zubeir 2008), og hilsnerne til Osama bin Ladin blev snart gentaget i den tidligere nævnte rekrutteringsvideo fra august 2008, hvori Nabhan optrådte sammen med al-Shabaab-lederen Abu Mansour/ Sheikh Muktar Robow (Nabhan 2008).

Al-Shabaab indikerede således i deres officielle propaganda et tæt tilhørsforhold til al-Qaeda og bejlede helt tydeligt til al-Qaedas topledelse i Pakistan. I september 2009 gik de endda så langt som at udgive en video under titlen “Labaikh Ya Usama” (Til Tjeneste, Osama), samtidig med at de på militante internetfora flere gange også roste al-Qaeda-affilierede sheiker i Yemen, som bl.a. Anwar al-Awlaki (al-Shabaab 2009). Alligevel annoncerede bevægelsen indtil 2012 aldrig, at den var en officiel del af al-Qaeda. Som talsmanden Abu Mansour sagde i et interview “We are not part of them [Al Qaeda] but we love them very much” (Al Jazeera 2009).

Fra al-Qaedas topledelses side skortede det heller ikke på anerkendelse af kampen i Somalia. Stort set alle ledende al-Qaeda folk – som bl.a. Osama bin Ladin, Ayman al-Zawahiri og Abu Yahia al-Libi – fremhævede Somalia som en vigtig kampplads. Dette skete momentvis også før al-Shabaabs dannelse, men i langt højere grad efter 2007. Alligevel var det sigende for perioden 2007-2011, at AQSL ikke specifikt nævnte al-Shabaab – og dermed tilbageholdt den endelige anerkendelse af al-Shabaab – men derimod oftest talte bredere om “mujahedin” i Somalia eller “champions of Somalia”.

På baggrund af de officielle hilsner fra hhv. al-Shabaabs og al-Qaedas topledelse tegne perioden fra 2007 til 2011 sig som et stadigt tættere samarbejde uden egentlig fusion. Denne tætte symbiose blev yderligere illustreret gennem udviklingen af al-Shabaabs propaganda, der i perioden udviklede sig fra at være primært somalisk til at blive mere professionaliseret og homogeniseret i forhold til, hvordan al-Qaedas propaganda i øvrigt så ud. Ikke blot begyndte al-Shabaabs propagandaafdeling, al-Kataib Media, at få distribueret sine kommuniker gennem et af al-Qaedas distributionsselskaber, Global Islamic Media Front (GIMF), hvilket må være betinget

af kontakt og samarbejde mellem det lokale al-Kataib og det al-Qaeda-affilierte GIMF. Al-Kataib tilstræbte også fra 2008 at udsende magasiner og videoer, der tydeligvis var rettet mod det transnationale publikum på al-Qaeda-affilierte hjemmesider som f.eks. al-Qimmah, al-Schmukh, etc. Magasiner som Millat al-Ibrahim eller rekrutteringsvideoer som f.eks. "Inspire the Believers" (2010) havde således en række lighedspunkter – narrativ, layout, distributionsmåde, etc. – med al-Qaedas andre magasiner, hvilket indikerede et tæt og konkret samarbejde mellem centrale mediefolk i al-Shabaab og i al-Qaeda.¹³

Ud over mediasamarbejdet er det også sandsynligt, at der har været forbindelse mellem ledende medlemmer i al-Shabaab og al-Qaeda gennem forskellige mellemmand – måske endda officiel liaison. Ud fra anklageskriftet omhandlende det somaliske al-Shabaab-medlem Ahmed Abdulkadir Warsame, der blev tilfangetaget i Golfregionen i april 2011, fremgår det, at Warsame er anklaget for at have fungeret som mellemmand mellem det yemenitiske AQAP og al-Shabaab, og at Warsame bl.a. stod for våbenhandel mellem de to grupper, og at han var i kontakt med Anwar al-Awlaki i Yemen (U.S. Attorney's Office 2011).

Hvorvidt al-Shabaab fik kontakt til AQSL gennem AQAP – eller kunne kontakte AQSL gennem Fazul – er uklart, men frigivne dokumenter fra Osama bin Ladins skjulested i Abbottabad dokumenterer, at der i 2010 blev sendt beskeder – sandsynligvis mail via mellemmand – mellem al-Shabaab-lederen Godane og al-Qaedas topledelse. Dels er der frigivet et brev fra april 2010, som er skrevet af Osama bin Ladin direkte til Abu Zubeir (Godane) (bin Ladin 2012a), som tydeligvis besvarer et tidligere brev fra Godane, dels indikerer et andet brev, at Osama bin Ladin også gennem al-Qaedas daværende nummer tre, Atiyah Abd al-Rahman, i april 2011 kommunikerede med al-Shabaabs topledelse (bin Ladin 2010b).¹⁴

Brevene fra Abbottabad giver p.t. den mest direkte indsigt i forholdet mellem al-Shabaab og al-Qaedas topledelse i perioden fra 2010 frem til april 2011. Ud fra bin Ladins brev til Godane fremgår det, at Godane tidligere må have sendt et brev til bin Ladin, hvori han har opdateret al-Qaeda på somaliske spørgsmål,

¹³ Magasinet Millat al-Ibrahim blev første gang lagt på internettet i oktober 2008 og er siden udkommet med varierende mellemrum. Videoen "Inspire the believers" blev lagt på nettet d. 22. november 2010 (al-Shabaab 2010).

¹⁴ Dokumenterne fra Abbottabad kan findes i CTC's Harmony database. CTC udgav i forbindelse med offentliggørelse af dokumenterne en ledsagende analyse af deres betydning i rapporten "Letters from Abbottabad: Bin Ladin Sidelined?" CTC (2012). Atiyah Abd al-Rahmans rigtige navn er Jamal Ibrahim Ishtawi al-Misrati. Han er fra Libyen og overtog efter Sheik Said al-Masris død en række centrale roller i al-Qaedas topledelse.

og det fremgår indirekte også, at Godane har spurgt bin Ladin om, hvorvidt al-Shabaab skal erklære sine kontrollerede territorier for et islamisk emirat, og hvorvidt han kan erklære en fusion med "brødrene" (her menes ganske givet al-Qaeda). Bin Ladin svarer skeptisk og tilbageholdende på begge dele. Han fraråder umiddelbart udråbelsen af et emirat, men understreger, at dette blot er hans råd, og at Godane jo selv er bedre placeret til at vurdere pro et contra for sagen. Det er således tydeligt, at bin Ladin i 2010 anser sig selv for at være i en position, hvor han kan rådgive Godane, men dog ikke kan give ordrer til al-Shabaab. Mht. fusionen med al-Qaeda henstiller bin Ladin, at fusionen mellem al-Qaeda og Shabaab gøres på den "legitime måde", men holdes hemmelig pga. pragmatiske hensyn for al-Shabaab, idet bin Ladin frygter, at al-Shabaab dels vil blive udsat for større militært pres efter en evt. fusion, dels vil blive sværere at rejse penge til i udlandet. Det indikeres endvidere i hans svar, at fusionen – officielt eller uofficielt – endnu ikke har fundet sted.

Både bin Ladins brev til Godane i 2010 og brevet til Atiyah i 2011 indikerer, at forholdet mellem al-Shabaab og AQSL er så tæt på daværende tidspunkt, at der både diskuteres strategi og sendes penge fra Somalia til AQSL.¹⁵ Ikke desto mindre er tonen fra AQSL kritisk over for al-Shabaab. Bin Ladin betoner både over for Godane i 2010 og gennem Atiyah farerne ved overdreven brug af vold mod muslimer og den deraf følgende manglende evne til at vinde lokalbefolkningens hjerter. Heri ligger en slet skjult kritik af al-Shabaabs håndtering af unødvendigt voldelige terrorangreb, og også måden hvorpå al-Shabaab administrerer sine territorier i Somalia mht. fattigdom, hungersnød og afstraffelse af borgere.

Det faktum, at Osama bin Ladin ikke ønskede en officiel anerkendelse af al-Shabaab, fremgår tydeligt af brevet til Zubeir. Men at andre i al-Qaedas ledelse ønskede det anderledes, er ligeledes tydeligt i et andet brev fra Abbottabad. I et brev fra d. 13. december 2010 (? 2010), opfordres bin Ladin til at genoverveje sin beslutning mht. forholdet til de somaliske brødre. Brevets afsender er ikke kendt, men brevets modtager er sandsynligvis Osama bin Ladin, og tonen i brevet indikerer, at der er tale om en brevveksling mellem to personer, der anser sig selv for at være på samme niveau. Afsenderen kunne således godt være al-Zawahiri eller en anden højtrangerende person i AQSL. Mht. Somalia skriver afsenderen:

¹⁵ Bin Ladin stiller en række spørgsmål til Atiyah og beder ham bl.a. redegøre for, hvad der er sket med en "sum fra brødrene i Somalia" (bin Ladin 2010b), hvilket indikerer, at AQSL har modtaget penge fra brødrene i Somalia.

I see it to be very essential for Al-Qa'ida to confirm and declare its linkage with its branches, in order to become a reported fact, there is no use in denying it. Therefore, please reconsider your opinion not to declare the accession of the brothers of Somalia so as not to be pressured later on to announce our disassociation with them or with others (? 2010).

Det mest tydelige bevis på, at AQSL var splittet mht. forholdet til al-Shabaab, er det faktum, at fusionen efter Osama bin Ladins død alligevel blev offentliggjort den 9. februar 2012. I en fælles video-meddelelse proklamerer al-Shabaabs leder Mukhtar Abu al-Zubeir (Godane) først, at al-Shabaab nu sværger troskab til emiren Zawahiri, og derefter klippes der til al-Qaedas leder Ayman al-Zawahiri, som fastslår at:

Today, I have pleasing glad tidings for the Muslim Ummah that will please the believers and disturb the disbelievers, which is the joining of the Shabaab al-Mujahideen Movement in Somalia to Qaedat al-Jihad (al-Zawahiri 2012).

Med al-Zawahiris endelige optagelse af al-Shabaab i al-Qaeda lægges der hermed en ny linje i sammenligning med det nedtonede allianceforhold under bin Ladin. Samtidig kan fusionen ses som kulminationen på det stadigt tættere forhold mellem folk i al-Shabaabs og al-Qaedas ledelser, som havde været undervejs siden al-Shabaabs dannelse og endda tidligere.

Al-Shabaab og al-Qaeda – en fusion efter bogen

I kraft af at flere primærkilder fra hhv. al-Shabaab og al-Qaeda er blevet afdækket inden for de sidste par år, og i kraft af at propagandaen fra begge grupper gennem de sidste 3-4 år også har indikeret et tæt forhold, overraskede den endelige fusion i februar 2012 ikke mange. Men spørgsmålet er dog stadig, hvorfor al-Shabaab og al-Qaeda trods forskellige overvejelser i både AQSL og i al-Shabaab endte med at fuldføre tilnærmelserne med en egentlig fusion. Hvad fik hver af de to grupper ud af en sådan fusion?

For at forstå, hvorfor al-Shabaab blev del af verdens mest berygtede terrororganisation, og for at analysere de dynamikker, som har været styrende for parløbet med al-Qaeda – som denne rapport netop har gennemgået – kan det være frugtbart at sammenholde det somaliske forløb med de andre lande, hvor al-Qaeda også har formået at alliere sig med lokale militser og oprørsbevægelser. Ikke blot er samarbejdet mellem al-Qaeda og lokale oprørsbevægelser i lande som Irak, Afghanistan og Nordafrika

mere detaljeret beskrevet og analyseret, der er også udviklet enkelte teorier på disse tidligere cases, som forhåbentligt kan belyse situationen i Somalia.

I forskningslitteraturen om, hvordan al-Qaeda har tilnærmet sig sine lokale alliancepартnere, er særligt den australske forsker og chefstrateg i den amerikanske hær gennem flere år David Kilcullens analyser relevante, idet han ikke blot komparativt har undersøgt, hvordan al-Qaeda samarbejdede med lokale militante i Afghanistan efter invasionen i 2001, i Irak fra 2003 og i Pakistan fra 2001 og frem, han har også udviklet en teori for, hvordan denne type samarbejde udvikler sig.¹⁶ I Kilcullens bog fra 2009 "The Accidental Guerrilla", der i dag er blevet et hovedværk inden for den voksende litteratur, der sammenkobler terrorismebekæmpelse og counter-insurgency,¹⁷ udvikles en teori, der redegør for, hvordan lokale oprørsbevægelser sammenkobles med al-Qaeda gennem en 4-faset model, som herefter virker selvforstærkende. Kilcullen redegør således for teorien bag modellen:

I theorize that the accidental guerrilla emerges from a cyclical process that takes place in four stages: infection, contagion, intervention, and rejection... []... 1) INFECTION: AQ establishes a presence in a remote, ungoverned or conflict-affected area 2) CONTAGION: AQ uses the safe haven to spread violence and takfiri ideology to other regions 3) INTERVENTION: Outside forces intervene to deal with the AQ threat and to disrupt the safe haven 4) REJECTION: Local population reacts negatively, rejecting outside intervention and allying with AQ [hvilket herefter medfører ny INFECTION-fase, og så gentages cyklus (forf. anm)].¹⁸

Kilcullens teori hviler på antagelsen om, at de fleste konflikter grundlæggende er lokale i deres natur, og at de fleste lokale oprørere ikke umiddelbart sympatiserer med al-Qaeda eller anser deres kamp for at være en del af al-Qaedas globale kamp. Men i takt med at (ofte ganske få) al-Qaeda-operativer opererer i lokale konfliktzoner, hvor statsmagt er fraværende, og hvor de også kan knytte bånd til

¹⁶ Langt flere forskere har selvfølgelig beskæftiget sig med, hvordan al-Qaeda koblede sig sammen med lokale militser. Se f.eks. Rashid (2000) og Stenersen (2011) ang. forholdet mellem afghansk Taliban og al-Qaeda, Felner & Fishman (2007) for forholdet mellem al-Qaeda og irakiske militante, Hegghammer (2010) for forholdet mellem al-Qaeda og militante saudiere og Rana & Gunaratna (2007) for forholdet mellem militante pakistanske grupper og al-Qaeda.

¹⁷ Hvor counter-terrorism beskæftiger sig med at bekæmpe terrorister, handler counter-insurgency om at håndtere bredere oprør. Andre eksempler på at kombinere counter-terrorism og counter-insurgency er Scheuer (2004) og Byman (2006).

¹⁸ Kilcullen (2009: 35). Cyklussen er citeret fra Figur 1.1 på samme side. Kilcullen har i senere værker videreudviklet sin model.

lokale militser, stammer etc., tiltrækkes international opmærksomhed og i sidste ende udefrakommende intervention. Som en konsekvens af en udefrakommende invasion opstår en bredere lokal modreaktion mod de udefrakommende aggressorer, og ifølge teorien driver denne modreaktion de lokale oprørere nærmere al-Qaeda og imod en nu fælles fjende. Kilcullens pointe er, at de lokale oprørere trods fundamentale uligheder med al-Qaeda på den vis bliver ofre for omstændighederne og ved et tilfælde (jf. titlen på bogen, *Accidental Guerilla*) bliver alliancefæller med al-Qaeda.

Kilcullens 4-fasede model peger på det centrale vendepunkt, som al-Qaedas tilnærmelser i hhv. Irak, Afghanistan og Pakistan har tilfælles, nemlig at forholdet mellem al-Qaeda og de lokale oprørere sjældent var specielt tæt eller udviklet i de to første faser, som Kilcullen betegner som "infection" og "contagion". Når al-Qaeda kunne rodfæste sin organisation i disse lande, skyldes det ifølge teorien ikke al-Qaedas fortræffeligheder eller en intensiv tilstedeværelse af al-Qaeda-folk i starten – i Irak, Afghanistan og Pakistan kunne al-Qaeda indledningsvis kun assistere med enkelte operative bidrag og begrænset finansiel støtte. Sammenkoblingen mellem oprørere og terrorister skyldes den bredere modreaktion og det opståede interessefællesskab imod de udefrakommende "fjender", som delvis den lokale konflikt og delvis al-Qaedas begyndende tilstedeværelse havde fremprovokeret. Det er først i denne 3. fase, at lokale militser, stammer og klaner i bekæmpelsen af indgribende eller endda invaderende fjender indgår i fælles kamp sammen med al-Qaeda. Det gjorde sig tilsyneladende gældende, da militante islamister i 1980'ernes Afghanistan allierede sig mod de arabiske mujahedinere, og senere da afghansk og pakistansk Taliban forstærkede deres bånd til al-Qaeda imod NATO's invasion fra 2001 og frem. Ligeledes gjorde det sig gældende for de irakiske oprørere efter 2003, hvor al-Qaeda gennem Abu Musab al-Zarqawi først fik rodfæste i Irak, da de irakiske stammer og klaner gik ind i kampen mod koalitions tropper og dermed anså al-Zarqawi og al-Qaeda for værende samarbejdspartnere.

Sammenholdt med al-Qaedas forløb i Somalia synes Kilcullens 4-fasede model og dens underliggende teori om, at internationale terrorister og lokale militser først forstærker deres alliance, når de får fælles eksterne fjender, også her at have en vis forklaringskraft. Al-Qaeda havde længe haft en begrænset tilstedeværelse på Afrikas Horn, men som dokumenterne fra 1990'erne og starten af 2000'erne med tydelighed viser, så var der tale om en begrænset og delvis mislykket liaison. I denne indledende "infection-" og "contagion-fase" kunne al-Qaeda ganske vist knytte an både til enkelte militante somaliere – som bl.a. Ayrow, Arale og Godane – og benytte Somalia som

base til angreb andre steder – som bl.a. angrebet i Mombasa i 2002 – men det var først fra 2007/2008, at forbindelsen bliver tættere. På dette tidspunkt står militante somaliere i al-Shabaab over for invaderende etiopiske styrker, som blev støttet af USA, de kæmper imod den internationalt støttede TFG-regering i Mogadishu, samtidig med at Den Afrikanske Union sender AMISON-soldater fra Burundi og Uganda til Somalia.

Al-Qaeda kunne tilbyde hjælp med rekruttering og træning af udenlandske frivillige og hjælp til professionalisering af al-Shabaabs propaganda, og de kunne levere en ideologi, som satte den somaliske kamp ind i en større global sammenhæng. I kraft af at al-Shabaab bekæmpede en blanding af somaliske og udenlandske magter, har den internationale vinkel givetvis appelleret til mange somaliere og også til store dele af al-Shabaabs ledere. Processen tiltager fra 2007, idet der kommer et større vestligt fokus på al-Shabaabs al-Qaeda-forbindelser. Allerede fra 2007 udføres der amerikanske specialoperationer mod al-Qaeda-affilierede personer i Somalia under stor lokal mediebevågenhed,¹⁹ hvilket ifølge teorien blot medvirker til at forstærke interessefællesskabet og tanken om den eksterne fælles fjende og danner grundlag for den forstærkende “rejection-fase”.

Kilcullens teori kan forklare, hvorfor og hvornår sammenkoblingerne mellem lokale oprørere og internationale terrorister bliver sandsynlige, hvilket i store træk stemmer overens med ikke blot Kilcullens egne cases – Irak, Afghanistan og Pakistan – men også på forløbet i Somalia. Men Kilcullens teori forklarer ikke, hvorfor denne proces på et tidspunkt faktisk stoppede i f.eks. Irak og Afghanistan. Tværtimod forudsiger den 4-fasede model et cirkulært og selvforstærkende forløb, og derfor skulle man på baggrund af teorien kunne forvente, at forholdet mellem al-Qaeda og de lokale oprørere blot ville blive endnu tættere, jo længere tid der gik. Men det skete jo faktisk ikke i hverken Afghanistan eller Irak.

For at kunne forklare hvorfor al-Qaeda ikke kunne opretholde alliancen med de lokale oprørere i f.eks. Irak fra 2007, må Kilcullen i sin bog fra 2009 tydeligvis bryde med sin egen model, for modellen kan kun forklare, hvorfor lokale oprørere indledningsvis allierer sig med terrorister, men kan ikke bruges i tilfælde, hvor forholdet kølnes.

¹⁹ Allerede d. 7 eller 8. januar 2007 forsøgte amerikanske kamphelikoptere at dræbe Fazul Abdullah Mohammed m. fl. i en nålestiksoperation i Ras Kaambooni, ligesom amerikanske helikoptere gik efter Ahmed Madobe i en nålestiksoperation d. 22. januar 2007. Mange al-Shabaab-støtter blev dræbt i begge operationer, men både Fazul og Madobe overlevede (Guardian 11.01.2007; UPI 24.01.2007).

Som fortaler for en bredere counter-insurgency-strategi, fokuserer Kilcullen primært på, hvad koalitionen har gjort for at vinde “hearts and minds” af lokalbefolkningen for derigennem at kunne adskille de lokale oprørere fra al-Qaedas internationale jihadistister. Men der var væsentlige *interne* og lokale årsager til, at forholdet mellem al-Qaeda og lokale oprørere i f.eks. Irak ikke kunne fortsætte, hvilket Kilcullen desværre kun er kort inde på i sin analyse af “the awakening” i 2007 (Kilcullen 2009: 173).

Dynamikken i et sådant break-up scenarie og de interne spændinger mellem lokale oprørsstyrker og internationale terrorister vil blive undersøgt i næste kapitel, hvor fokus vil ligge på al-Shabaabs interne problemer, der også manifesterer sig i gruppens forhold til al-Qaeda. For mens al-Qaeda og al-Shabaab på flere fronter fandt sammen, synes der samtidig – og i stigende grad i dag – at være uenigheder og stridigheder i mellem parterne.

2. Breaking up with al-Qaeda? Al-Shabaab og al-Qaeda fremover

Hvornår og hvorfor mister terrorister opbakning?

I en tid hvor mange forskere beskæftiger sig med al-Qaedas forhold til lokale oprørere og affilierede grupper, skrives der meget om grundene til, at al-Qaeda har kunnet sprede sin ideologi og udvide sine lokale samarbejdede, men overraskende lidt om, hvorfor de fleste af al-Qaedas forsøg på at finde fodfæste i lokale konflikter alligevel oftest dæmpes eller helt dør ud efter korte opblussende forløb.²⁰

De få forskere, som overordnet har beskæftiget sig med, hvordan "terrorisme ender", fokuserer oftest på de initiativer, som terroristernes modstandere – politi, hære og efterretningstjenester – tager og kan iværksætte i fremtiden. Men de få større historiske komparative studier af tidligere tiders terrorgrupper viser, at grupperne sjældent dør ud eller mister opbakning pga. modstandernes handlinger, men pga. gruppernes egen ageren. Terrorforskeren Audrey Kurth Cronin opsummerer på baggrund af en statistik over tidligere terrorgruppers endeligt:

Comparative studies of how groups that rely on terrorist attacks lose public support demonstrate that it is commonly *not* the state and its counter-terrorist policies that drive a wedge between groups and their constituents. Far more often, the crucial variable is the weaknesses or tactical errors of the group *itself*, which a state then highlights or exploits (Cronin 2008: 27).

I henhold til Cronins konklusioner synes det uhensigtsmæssigt, at de interne og specielt de problematiske dynamikker hos voldelige grupper sjældent analyseres. Særligt i forhold til en gruppe som al-Qaeda, der i f.eks. Afghanistan, Irak eller Libanon netop har haft interne problemer med at holde sammen på sine undergrupper og fastholde deres forbindelse til lokale militante samarbejdspartnere. Tværtimod burde det analytiske fokus drejes fra analyse af bekæmpelsen til i højere grad kigge på gruppens egne taktiske fejl og mangler.

En af de forskere, som komparativt har analyseret terrorbevægelsers interne problemer, er den franske sociolog og terrorismeforsker Michel Wieviorka, der primært har

²⁰ Undtagelser er Martha Crenshaw "How Terrorism Declines" (1991: 73), Seth G. Jones & Martin C. Libicki "How Terrorism Ends. Lessons for Countering al-Qaeda" (2008) og Audrey Kurth Cronin "Ending Terrorism: Lessons for Defeating Al-Qaeda" (2008).

forsket i italienske, spanske og palæstinensiske terrorgrupper. Særligt Wieviorkas teori om gruppernes "inversion" er i denne rapport relevant, idet den netop beskriver den gradvise proces, hvor igennem terrorister marginaliseres fra de bredere bevægelser, de oprindeligt var en del af eller allieret med, og som terroristerne ofte hævder at tale på vegne af. Han definerer inversion som:

the ideological and practical endeavor by means of which actors remove themselves from the concrete experience of those in whose name they are acting, plunge into terrorism, and become heteronomous figures in struggles that are either not their own, or which are only theirs in some accessory fashion (Wieviorka 2003: 62).

Wieviorka beskriver en udvikling i tre trin fra 'social movement', til 'antimovement' til terrorisme, hvor gruppernes brug af terror er en af de væsentlige årsager til deres fremmedgørelse i forhold til deres oprindelige base, og at det samtidig er en selvforstærkende proces: Jo mere vold terrorgrupperne benytter, jo mere bliver de fremmedgjorte, og jo mere fremmedgjorte de bliver, jo mere tilbøjelige bliver de til at benytte terror og i nogle tilfælde endda vende sig imod deres ophav, som nu ikke forstår og anerkender, at gruppen kæmper for dem. Terrorister bruger i denne udvikling oftere og oftere hårdere midler, men får samtidig også sværere ved at samle opbakning til deres handlinger, hvilket ender med gruppernes marginalisering, svækkelse og i nogle tilfælde, at grupperne går til grunde.

For denne rapport analyse af forholdet mellem al-Shabaab og al-Qaeda giver både Cronins og Wieviorkas tanker om gruppernes egne interne problemer og "inversionsprocessen" et perspektiv på, hvordan fremtiden kunne tegne sig for al-Shabaab, der i takt med gruppens voldelige udvikling og det stadigt tættere bånd til al-Qaeda risikerer at fjerne sig fra sin somaliske oprindelse. I de følgende afsnit vil rapporten argumentere for, at intern splittelse og uenigheder har præget al-Shabaab helt fra gruppens dannelse, og at særligt forholdet til al-Qaeda er blevet en central brudlinje i bevægelsen, som har forstærket disse spændinger.

Splittet ledelse

Da al-Shabaab i februar 2012 fejrede sin sammenslutning med al-Qaeda, stod bevægelsen over for en række problemer i Somalia, som selv den massive propaganda omkring fusionen dårligt kunne maskere. Al-Shabaab var militært trængt i defensiven, idet man siden efteråret 2010 havde lidt en række nederlag. I august 2011 trak bevægelsen

sig fra Mogadishu og mistede dermed ikke blot det pretiøse territorium, men også toldindtægterne fra byens markeder. Gruppen blev desuden fordrevet fra en række af sine bastioner i det sydlige Somalia som følge af den kenyanske invasion påbegyndt i efteråret 2011, hvilket i sommeren 2012 har skabt tvivl, om hvorvidt selv Kismayo kunne holdes. Militært stod al-Shabaab konfronteret af et sammensurium bestående af TFG og deres allierede somaliske militser, et forøget antal AMISOM-soldater, invaderende styrker fra både Etiopien og Kenya samt tilbagevendende amerikanske specialaktioner og droneangreb (Anzalone 2011).

I takt med at krisen forværredes, opstod der spændinger i al-Shabaabs ledelse omkring gruppens strategi og orientering. Det gamle skel mellem mere lokalt orienterede ledere som Mukhtar Robow og internationalt orienterede ledere som Ahmed Abdi Godane, Ibrahim Haji Jama al-Afghani og Fuad Shangole blussede op igen. Selvom diskussionen givetvis også har rod i en række interne og klanrelaterede magtopgør omkring bl.a. administrationen af Kismayo,²¹ er der ingen tvivl om, at denne diskussion også handlede om, hvilken organisation al-Shabaab skal være og særligt om gruppens forhold til al-Qaeda. Skal organisationen koncentrere sig om interne somaliske affærer, eller skal der også udføres angreb ud af landet. Selvom Godanes position ikke er helt klar, er han bl.a. blevet sat i forbindelse med de personer, der i 2010 angreb Kampala (UN 2011: 36), og han har profileret sig som en fortaler for en international og al-Qaeda-orienteret profil. Ledere som Robow og Aweys har kunnet fremstille sig selv som klanledere, der på trods af al-Shabaabs antiklan-linje har kunnet beskytte deres lokale allierede eller støtter i hhv. Rahanweyn og Habar Gidir/Hawiya-klanen, og i den forbindelse har Robow og Aweys klaner netop så forventet, at al-Shabaab primært tog hånd om deres lokale interesser fremfor at kaste sig ud i eksterne "eventyr" med den internationale terrorisme.

Der er ingen tvivl om, at ledere som Ibrahim Haji Jama al-Afghani og Ahmed Godane, som er fra Arap/Isaak-klanen – der primært er baseret i Somaliland i det nordlige Somalia, og derfor ikke har naturlige klanmæssige allierede i det sydlige og centrale Somalia – specielt har haft brug for opbakning og allierede, som andre al-Shabaab ledere har haft i kraft af deres klanforbindelser. Når netop Godane og al-Afghani har opprioriteret forbindelsen til eksterne aktører som al-Qaedas seniorledelse, det kenyanske Muslim Youth Center (MYC), yemenitiske AQAP og de udenlandske frivillige krigere, kan det således fortolkes både som en ideologisk inklinations og

²¹ Uenighederne omkring Kismayo har eksisteret længe, og tidligere har al-Shabaab-ledere som bl.a. Hassan Dahir Aweys og den nu afhoppede Ahmed Madobe kæmpet om at administrere byen (GaroweOnline 02.10.2009 og 03.10.2009).

som et udtryk for Godanes og al-Afghanis egen internationale erfaringer fra Afghanistan, men samtidig også ses som et forsøg på at bruge al-Qaeda og andre eksterne aktører som allierede i den interne magtkamp i al-Shabaab, hvor folk uden lokale klanforbindelser ellers står svagt. Men den slags tilnærmelser har selvfølgelig også haft den konsekvens, at disse eksterne aktører har haft en forventning om, at netop den internationale kamp burde tage forrang og holdes fri af lokale interesser.

Dette skisma mellem lokale og internationale prioriteter har altid eksisteret i al-Shabaab – og i tidligere militante somaliske grupperinger – men spillede tilsyneladende en mindre rolle i årene 2007-2009/2010, hvor al-Shabaab oplevede militære sejre, bekæmpede eksterne invasioner fra f.eks. Etiopien og indtog stadigt større territorier. Men i takt med de sidste års militære nederlag, er skismaet blevet mere fremtrædende. Hvor fusionen med al-Qaeda tydeligvis var en måde for Godane gennem propagandaen at iscenesætte sig selv som den store leder af al-Shabaab, har forbindelsen til al-Qaeda har også åbnet Godane for kritik fra rivaliserende al-Shabaab-ledere.

Særligt efter fusionen har flere fremtrædende, og konkurrerende, al-Shabaab-ledere kritiseret Godane og særligt forbindelsen til al-Qaeda. Hassan Dahir Aweys kritiserede f.eks. under en fredagsprædiken den 30. marts 2012 direkte Godane ved at påpege, at al-Shabaabs forbindelse til al-Qaeda og den måde, som al-Shabaab under Godane forsøger at monopolisere hellig krig på, ekskluderer andre aktører. Han udtalte her:

You cannot threaten to kill people, and no one group has the exclusive right to jihad because jihad is a [religious] obligation and no single group, such as al-Shabaab, has the right to carry the mantle of jihad. Everyone takes part in jihad, whether as individuals or in groups, organizations and tribes ... Al-Shabaab and al-Qaeda are merely a small part of the larger Islamic group and al-Qaeda's ideology should not be viewed as the sole, righteous path for Islam.²²

Der er ingen tvivl om, at dele af al-Shabaabs ledelse – primært Aweys og Robow – i 2011 og 2012 har forsøgt at udvide det politiske manøvrerum for sig selv og al-Shabaab, og i flere tilfælde er blevet modgået af Godanes fløj. I december 2011 forsøgte ledere som Aweys og Robow at erklære et islamisk emirat i Somalia under et nyt navn på et møde i Baidoa, men dette møde blev i første omgang boykottet af Godane og al-Shabaabs internationale krigere og efter fusionen med al-Qaeda blev det tilsyneladende helt skrinlagt (AMISON 2011). Godane udsendte i marts 2012 et dekret, som

²² Fredagsprædikenen er citeret i forskellige somaliske medier, f.eks. Sabahi 05.04.2012.

forbyder dannelse af nye islamistiske grupperinger på al-Shabaabs territorier, hvilket kan fortolkes som et yderligere forsøg på at undgå opsplitning af gruppen og på at inddæmme rivaliserende parter i al-Shabaab, der ønsker en anden dagsorden.

Marginalisering i befolkningen

Sideløbende med en splittet ledelse har al-Shabaab også fået flere problemer med sin bredere folkelige appeal, og også her kan tilnærmelsen til al-Qaeda identificeres som særligt ømt punkt.

Den bredere kritik af al-Shabaabs forbindelse til al-Qaeda har ofte fokuseret på, hvad offentligheden har tolket som gruppens overtagelse af al-Qaedas modus operandi omkring selvmordsbomber og prioriteringen af civile mål. Al-Shabaab benyttede fra 2007 – som den første somaliske gruppe nogensinde – selvmordsbomberne og brugte dem strategisk mod forskellige mål. Men allerede fra påbegyndelsen af denne al-Qaeda-inspirerede praksis blev både det teologiske grundlag og de civile tab ved sådanne operationer kritiseret i den bredere somaliske offentlighed.

Eksempelvis var selvmordsbombeaktionen mod TFG-ministre og dimitterende lægestuderende ved Shamo Hotel i december 2009 en offentlig PR-katastrofe for al-Shabaab. Angrebet resulterede i 25 civile dræbte, og al-Shabaab tog derfor ikke ansvar for aktionen, selvom den var blevet udført af en udefrakommende dansk-somalisk al-Shabaab sympatisør (Berlingske Tidende 2009). Gruppen blev efter denne operation fordømt i den somaliske offentlighed, og en større demonstration mod al-Shabaab blev afholdt i Mogadishu (All Africa 2009). Det samme skete efter, at en al-Shabaab-selvmordsbomber detonerede sig og en lastbil fyldt med sprængstoffer i Mogadishu i oktober 2011 og dræbte over 50, primært unge studerende. Igen blev al-Shabaab fordømt i offentlige demonstrationer, der talte mange tusind deltagere samlet på Mogadishus gamle stadion (Guardian 2011; New York Times 2011). Fælles for begge aktioner og deres efterfølgende folkelige fordømmelse har været kritikken af al-Shabaabs brug af al-Qaedas metoder og de bevidste forsøg på at dræbe civilister. Når Aweis senere i 2012 tog denne kritik af al-Shabaabs metoder op, skyldes det uden tvivl, at der allerede på et folkeligt niveau var etableret en større modvilje mod denne type aktioner.

Manglende folkelig opbakning har også manifesteret sig på andre områder. Siden efteråret 2011 har en række desertører forladt al-Shabaab. Og selvom disse afhop-

ninger selvfølgelig understreges og bruges politisk af TFG og andre modstandere, er udtalelserne fra de tidligere Shabaab-medlemmer alligevel interessante. En kritik, som ofte fremføres, retter sig mod den rolle, som al-Shabaabs udenlandske krigere spiller i bevægelsen. Ud fra f.eks. et BBC-interview i juni 2012 med en al-Shabaab-desertør fremstår disse udenlandske krigere som et fremmedelement i den somaliske kamp og som et element, der splitter bevægelsen i kraft af deres mere radikale udlægning af religionen og deres fordømmelse af somaliske al-Shabaab-medlemmer, som ikke følger den kompromisløse udlægning:

Abu Khalit said he had little time for the foreign fighters who provide the Islamist group with its ideological backbone. "They hide their faces from us. They live in safe houses, and we are not allowed inside," he said (BBC 2012).

De ideologiske forskelle mellem al-Shabaabs mest radikale ledere, som f.eks. Godane og dele af de udenlandske krigere, og den somaliske befolkning giver også problemer med opbakningen til al-Shabaab. Når al-Shabaab rigtigt gennemfører offentlige henrettelser og strenge shariastraffe til lovovertrædere, kan det føre til marginalisering af gruppen i forhold til det bredere somaliske samfund.²³ Selvom al-Qaeda og de al-Qaeda-inspirerede udenlandske krigere uden tvivl er en væsentlig årsag til denne ideologisk hårde linje, er det interessant at notere sig, hvordan al-Qaedas topledelse gennem længere tid pragmatisk har forsøgt at advare Godane og hans allierede om de mulige konsekvenser af en dogmatisk og alt for streng udlægning af ideologien: Nemlig manglende folkelig opbakning.

Når Osama bin Ladin i sit fortrolige brev til Abu Zubeir (Godane) (bin Ladin 2010a) henstiller, at Godane udviser tålmodighed over for samfundet, ikke påfører sine undersåtter tungere byrder end de kan bære og kun udfører angreb, der undgår at ramme andre muslimer, kan det ses som en realpolitisk påmindelse om, at en mere aggressiv linje kan give al-Shabaab de samme problemer, som al-Qaeda år forinden oplevede i Irak – og som al-Qaeda også dengang forgæves forsøgte at huske al-Zarqawi på (al-Rahman 2005). Det er faktisk påfaldende, at både al-Qaedas topledelse i Abbottabad-brevene samt al-Qaedas udsendte operativer – som Harun Fazul beskriver det i sin dagbog – har understreget behovet for at have de somaliske masser med sig (Mohammed, 2009?, vol. 2: 59-60; Lahoud 2012).

²³ Al-Shabaab dokumenterer jævnligt disse henrettelser og afstraffelser i deres propagandamateriale, se f.eks. "Deciding a Murder Case in the City of Harardheere in Islamic Mudug Province, 25/09/1432" (al-Shabaab 2011a).

Såvel al-Shabaab som lokale al-Qaeda-affilierte har siden 2010 forsøgt imødekomme sådanne modreaktioner og bygge bro til dele af det somaliske samfund. Det er f.eks. næppe nogen tilfældighed, at al-Shabaabs propagandamateriale jævnligt viser billeder af klanmøder, hvor al-Shabaab ledere mødes med og tilsyneladende lytter til lokale klanledere. Herigennem forsøger al-Shabaab at vise respekt over for lokale klanledere. Samme forsøg på opblødning af al-Shabaabs image og samarbejdet med al-Qaeda findes i billeder, tekst og audio, som al-Shabaabs medieorganisation al-Kataib udgav i oktober 2011, hvor et maskeret al-Qaeda-medlem under dæknavnet Abu Abdulla al-Muhajir uddelte nødhjælp til tørkeramte somaliere sammen med al-Shabaab talsmanden Ali Mohamud Rage (BBC 2011). Ved denne lejlighed takkede Rage al-Qaeda for at bidrage til nødhjælpen i Somalia, og Abu Abdulla al-Muhajir, der sandsynligvis er identisk med den tilrejsende amerikanske Jihad Serwan Mustapha, oplæste på klingende amerikansk et dokument fra al-Qaedas topledelse:

In addition to that, we look like to praise the continuous efforts of Harakat Shabaab al-Mujahideen, who operating under extremely difficult circumstances, have made it their priority to help their Muslim brothers and sisters ... We are following your situation on a daily basis, and though we are separated by thousands of kilometers, you are consistently in our thoughts and prayers. And regardless of the differences of language, color, lineage, or culture, it is the true creed of tawhid and that unbreakable bond of faith that unites us all (al-Shabaab 2011b).

Propagandaens demonstrative pointe er tydeligvis at gendrive den omfattende kritik af al-Shabaabs dårlige håndtering af tørken – deres manglende nødhjælpsberedskab og forbudet mod internationale nødhjælpsorganisationer – og samtidig vise, at samarbejdet mellem al-Shabaab og al-Qaeda faktisk kommer den almene sultende somaliske befolkning til gode. Både al-Shabaab og al-Qaeda er tydeligvis klar over, at gruppernes samarbejde er upopulært i dele af befolkningen.

Brydninger mellem al-Shabaab, al-Qaeda og de udenlandske krigere

Samarbejdet mellem al-Shabaab og al-Qaeda er således en brudlinje i al-Shabaabs ledelse, samtidig med at det har medført gruppens begyndende marginalisering i befolkning. Til denne udvikling kan desuden tilføjes, at en række interne udviklinger på al-Qaedas side også peger på et problematisk samarbejde i fremtiden.

For det første synes det at være tvivlsomt, hvad al-Qaeda fremover kan tilbyde sine allierede i al-Shabaab. Den centrale ledelse i Pakistan har aldrig været så presset som nu, hvor det meste af topledelsen er blevet udryddet af droneangreb og specialoperationer, og da topledelsen i flere år har manglet penge, kan al-Shabaab næppe forvente at modtage finansiell støtte. Samtidig er de lokale al-Qaeda-udsendinge og repræsentanter blevet markant reduceret gennem specialoperationer de sidste år. Hvor folk som Abu Talhal al-Sudani, Salih Ali Salih Nabhan og Harun Fazul tidligere kunne både træne al-Shabaabs rekrutter, bidrage med operationel know-how og i kraft af deres berømmelse tiltrække udenlandske frivillige, står al-Qaeda i dag uden større profiler på Afrikas Horn. Al-Sudani, Nabhan og Fazul er nu døde, og det er deres umiddelbare arvtagere som f.eks. Bilal al-Berjawi også. I en situation hvor de erfarne al-Qaeda-operativer er forsvundet, er det svært at se, hvordan folk som Jihad Serwan Mustapha skulle kunne udfylde samme rolle både i forbindelse med træning og i den eksterne rekruttering af udenlandske krigere. I takt med at der bliver stadig færre prominente al-Qaeda-folk, som har en fælles fortid med somaliske krigere og al-Shabaab-ledere, bliver det vanskeligere at skabe de afgørende personlige forbindelser mellem de lokale krigere og al-Qaeda. Al-Qaeda kan i stigende grad kun tilbyde al-Shabaab sit gode navn, hvilket dels pga. topledelsens svækkelse, dels gennem den førømtalte modreaktion i den somaliske befolkning mod al-Qaeda, næppe vil være nok for alle al-Shabaabs ledere.

For det andet synes der at være en betydelig frustration blandt dele af de udenlandske krigere, dem som bl.a. Omar Hammami kalder al-Muhajiroun, der tidligere har allieret sig med al-Shabaab, men som ideologisk har ligget tæt på al-Qaeda. Omar Hammamis video fra marts 2012 viser med al tydelighed, at forholdet mellem Hammami og al-Shabaabs ledelse ikke længere er problemfrit, idet Hammami netop understregede, at han følte sig truet på livet af al-Shabaab:

I record this message today because I feel that my life may be endangered by Harakat Shabaab al-Mujahideen due to some differences that occurred between us regarding matters of the Shariah [Islamic law] and matters of the strategy (al-Ameriki 2012a).

Hvad denne uoverensstemmelse, som Hammami siger handler om Sharia og strategi, egentlig bunder i, er ikke klart, ligesom al-Shabaabs medieafdeling også var hurtig til at afvise, at Hammami skulle være i fare. Men det har længe været et faktum, at der har været uenigheder og diskussion om den måde, som de udenlandske krigere skulle indgå i kampen på. Allerede Fazul skriver i sin dagbog, at hvor al-Qaeda-operativer som Fazul selv ønskede at træne de udenlandske krigere til at indgå i en international

kamp og som " sleeper cells", ønskede f.eks. somaliske Ahmed Madobe, der dengang omkring 2006/2007 var en del af al-Shabaab-kredsen, at benytte dem i den interne kamp (Mohammed 2009?, vol. 2: 74, 95; Lahoud 2012). Skismaet mellem international jihad og lokal kamp er også blevet antydnet af Hammami, idet han i en internettale i maj 2012 i overordnede termer kritiserer grupperinger, som trods deres internationale jihad-slogans alligevel modarbejder spredningen af international jihad:

So what then of a situation in which a certain land of jihad reaches a level of supremacy in its region, where it finds itself no longer in need of the benefits of being part of the global jihad, but rather instead, it begins to see such ties as a burden. Although it may keep some of the global rhetoric, it may actually begin to stand in the way of outside operations or the creation of new jihadi fronts?... those of us who have a global strategy for the jihad are left without any political capital in which to steer the jihad, which has become made up of a conglomerate of local jihadi fronts. The simple reason for this phenomenon is that in most places in the world, the home team gets the final say and everyone is expected to do in Rome as the Romans do (al-Ameriki 2012c).

Selvom Hammami også har skrevet om andre lande end Somalia,²⁴ er der her højst sandsynligt tale om en slet skjult kritik af al-Shabaab fra Hammamis side. I citatet fremstilles det, som om lokale ledere (al-Shabaab) blot har brugt global jihad (al-Qaeda) som en parole og et mobiliseringsmoment, og når de har opnået deres lokale mål herefter anser den globale jihad for at være en byrde og forsøger at blokere for internationale aktioner. Når Hammami skriver, at hjemmeholdet altid får det sidste ord i diskussionen om nationale eller internationale aktioner, kan det meget vel tænkes, at han her netop sætter ord på holdningen blandt mange af de udenlandske krigere i Somalia, som i højere grad end deres somaliske kampfæller anser konflikten for at være international frem for national, og som måske betvivler al-Shabaabs intentioner i forhold til al-Qaeda og de udenlandske krigere.

Der er næppe tvivl om, at videobåndet fra marts 2012 med Hammami, der udtaler, at han er bange for al-Shabaabs ledelse, kombineret med de rygtebaserede historier i somaliske medier om, at Godane og al-Shabaabs ledelse i virkeligheden var involveret i drabene på Fazul og Berjawi i hhv. juni 2011 og januar 2012 (Somalia Report 2011 og 2012) pga. strategiske uenigheder, vil bidrage til mistilliden og spændingerne

²⁴ Som det fremgår af Hammami's selvbiografi "The Story of an American Jihaadi Part One" (al-Ameriki 2012b: note 1), har han skrevet en række længere skrifter om Syrien under navnet Abu Jihaad ash-Shaami.

mellem al-Shabaabs ledelse og de internationale krigere. Samtidig vil det komplicere rekrutteringen af nye udenlandske krigere, som både al-Shabaab og al-Qaeda ellers tidligere har samarbejdet om at prioritere.

Perspektivering

Situationen i Somalia skifter jævnligt. Al-Shabaab er langt fra slået militært eller opløst, og al-Qaeda-relaterede personer vil uden tvivl også kunne findes på Afrikas Horn i fremtiden, for – som første del af denne rapport har vist – går deres tilstedeværelse i Somalia, Kenya og Sudan mange år tilbage. Men tanken om al-Shabaab som “al-Qaedas fremtid” holder næppe. Med Cronins og Wieviorkas tanker om gruppernes egne interne problemer og “inversionsprocessen” væk fra den bredere sociale bevægelse in mente, synes flere tendenser at passe på samarbejdet mellem al-Qaeda og al-Shabaab.

Rapporten har vist, at al-Shabaabs ledelse p.t. synes at være splittet omkring en række spørgsmål, og at et af de væsentligste er, i hvilket omfang al-Shabaab skal overtage al-Qaedas internationale dagsorden. Det har været et skisma for al-Shabaab siden gruppens dannelse, men det er blevet forstærket af al-Shabaabs tilbagegang kombineret med den officielle optagelse i al-Qaeda. Spørgsmålet er, om al-Shabaab kan vedblive med at være både en national oprørsbevægelse, der samler forskellige lokale klaninteresser og militslederes private ambitioner, samtidig med at bevægelsen forfølger den internationale dagsorden, som fusionen med al-Qaeda beforder? Jo mere dele af al-Shabaabs ledelse fremstår som allieret med al-Qaeda, og jo mere al-Shabaab benytter al-Qaedas modus operandi mht. selvmordsbomber og større civile mål, jo mere mødes gruppen af fordømmelse blandt de somaliere, som gruppen hævder at kæmpe for. Samtidig har de tilbageværende al-Qaeda-folk i Somalia og de udenlandske krigere, som ideologisk står al-Qaeda nær, svært ved at forstå og manøvrere i den lokale somaliske kontekst mellem klanalliancer, krigsherrer og skiftende magtkampe – ganske som al-Qaedas første udsendinge havde for 20 år siden.

Wieviorkas analyser viser, at grupper ofte marginaliseres i deres ophav pga. ekstrem ideologi og ekstreme handlinger, hvilket resulterer i, at grupperne gennemgår en “inversionsproces”, hvorigennem de dels vender sig imod deres ophav og dels splittes. En sådan proces kunne være en mulig fremtidig udvikling for den del af al-Shabaab, som er tættest på al-Qaeda. Her vil lokalt orienterede ledere stå bedre og i højere grad kunne manøvrere i Somalias skiftende politiske landskab og eventuelt vende succesfuldt tilbage til den mere populære og mere nationalistiske kamp mod invaderende fjender i Somalia.

Vil al-Shabaab i fremtiden udgøre en større trussel mod Vesten nu, end bevægelsen gjorde før? Næppe, og det er svært at påvise, at sammensmeltningen med al-Qaeda

har bidraget til at gøre al-Shabaab mere kapabel eller mere opsat på at angribe Vesten, end organisationen tidligere har været. Som denne rapport har argumenteret for, har fusionen givetvis – sammen med al-Shabaabs nederlag – bidraget til den fragmentation, som tidligere har ligget som en understrøm i al-Shabaab. Det er muligt, at en fremtidig splittelse af al-Shabaab kan føre til, at enkelte underafdelinger med folk som Godane vil opprioritere kampen mod Vesten sammen med de regionale støtter, som al-Qaeda-linjen har i nærområdet. I Kenya, som selv har en længere tradition for terrorisme og tilstedeværelse af al-Qaeda-operativer, støttes al-Shabaab bl.a. af den mindre gruppe Muslim Youth Center, der hurtigt erklærede sin støtte til al-Shabaabs fusion med al-Qaeda. I Yemen kunne Godane og hans folk hjælpes af AQAP, som al-Shabaab gennem flere år har flirtet med. Der er ingen tvivl om, at al-Shabaab p.t. opprioriterer sit outreach gennem netværk og gennem officielle propaganda – på arabisk og swahili – til sympatisører i Somalias nabolande. Men under alle omstændigheder vil en officiel splittelse af al-Shabaab gøre det endnu vanskeligere for eventuelle nye al-Qaeda-operativer at få adgang til somaliske træningslejre og det potentiale af udenlandske krigere, som al-Shabaab stadigt i et vist omfang kan trække på.

Litteratur

- Al Jazeera 07.03.2009. "Interview with Mukthar Robow Abu Mansoor".
- All Africa 07.12.2009. "Somalia: Large Demonstrations Against Latest Suicide Blast Happens in Mogadishu". <http://allafrica.com/stories/200912071448.html>
- American Embassy (2008). American Embassy, Nairobi. "DAR-T assessment TS-323-08A dated 8 May 08" Viewer<http://wikileaks.ca/cable/2008/06/08NAIROBI1363.html>[3/7/2011 8:07:34 PM].
- al-Ameriki, Abu Mansour [Omar Hammami] (2008). "*A Message to the Beloved Mujahideen in Particular and the Muslims in General*" (SITE oversættelse 01.02.2008).
- al-Ameriki, Abu Mansour (2012a).[Omar Hammami]: "Urgent Message fra Abu Mansour al-Ameriki" (SITE 2012031603), udlagt på internettet 16. Marts 2012.
- al-Ameriki, Abu Mansour [Omar Hammami] (2012b). "*The Story of an American Jihaadi Part One*" (SITE oversættelse 2012051605), udlagt på internettet 16. Maj 2012.
- al-Ameriki, Abu Mansour [Omar Hammami] (2012c). "Hammami Lectures on Need to Establish Islamic Caliphate" (SITE oversættelse 2012052505), udlagt på internettet 25. Maj 2012.
- AMISON Daily Media Monitoring: 05.12.2011: "Al Shabaab Changes Name to 'Somali Islamic Emirate'. <http://somaliamediamonitoring.org/05-dec-2011-daily-monitoring-report/>
- Andersen, Lars Erslev (2009). "Piracy in the Gulf of Aden", Danish Foreign Policy Yearbook 2009, DIIS, København.
- Anzalone, Christopher (2011). "Al-Shabab's Setbacks in Somalia", *CTC Sentinel*, October 2011, vol. 4, issue 10.
- Anzalone, Christopher (2012). "The Evolution of an American Jihadi: The Case of Omar Hammami", *CTC Sentinel*, June 2012, Vol. 5, Issue 6.
- BBC 14.10.2011. "Al-Qaeda' distributes Somalia aid near Mogadishu". <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-15317230>
- BBC 09.06.2012. "Defections Put Militant al-Shabab on the Run in Somalia". <http://www.bbc.co.uk/news/magazine-18364762>
- Berger, J. M. (2012). "Al Qaeda's Merger", *Foreign Policy*, February 14. http://www.foreignpolicy.com/articles/2012/02/14/al_qaedas_merger
- Berlingske Tidende 09.12.2009. "En terrorist fra Rødovre?" <http://www.b.dk/danmark/en-terrorist-fra-roedovre>

- Byman, Daniel (2006). "Friends like These", *International Security*, Vol. 33, No. 2, Fall.
- CNN 08.07.2011. "Official: Somali Terrorist Suspect Was in Contact with Anwar al-Awlaki". <http://edition.cnn.com/2011/CRIME/07/07/somali.terror.suspect/>
- CNN 05.10.2011. "Al-Shabaab – A Looming Threat". <http://security.blogs.cnn.com/2011/10/05/al-shabaab-%E2%80%93-a-looming-threat/>
- Crenshaw, Martha (1991). "How Terrorism Declines", *Terrorism and Political Violence*, Vol. 3, No. 1 (Spring 1991), p. 73.
- Cronin, Audrey Kurth (2006). "How al-Qaida Ends. The Decline and Demise of Terrorist Groups", *International Security*, Vol. 31, No. 1 (Summer 2006).
- Cronin, Audrey Kurth (2008). *Ending Terrorism: Lessons for Defeating Al-Qaeda*, International Institute for Strategic Studies, Adelphi Paper no. 394, Routledge, London.
- CTC (2007). *Al-Qa'ida's (Mis)Adventures in the Horn of Africa* (Clint Watts, Jacob Shapiro, Vahid Brown). The Combatting Terrorism Center, West Point. <http://www.ctc.usma.edu/posts/al-qaidas-misadventures-in-the-horn-of-africa>
- CTC (2012). "Letters from Abbottabad: Bin Ladin Sidelined?" (Don Rassler, Gabriel Koehler-Derrick, Liam Collins, Muhammad al-Obaidi, Nelly Lahoud) The Combatting Terrorism Center, West Point. <http://www.ctc.usma.edu/posts/letters-from-abbottabad-bin-ladin-sidelined>
- Felter, Joseph & Brian Fishman (2007), *Al-Qa'ida's Foreign Fighters in Iraq. A First Look at the Sinjar Records*, The Combatting Terrorism Center, West Point. <http://www.ctc.usma.edu/posts/al-qaidas-foreign-fighters-in-iraq-a-first-look-at-the-sinjar-records>
- GaroweOnline 02.10.2009. "Kismayo: The Vortex of Somalia's Wars". http://www.garoweonline.com/artman2/publish/Somalia_27/Kismayo_The_vortex_of_Somalia_s_wars_Analysis.shtml
- GaroweOnline 03.10.2009. "Sheikh Aweys and Al Shabaab 'disagree' over Kismayo". http://www.garoweonline.com/artman2/publish/Somalia_27/Somalia_Sheikh_Aweys_and_Al_Shabaab_disagree_over_Kismayo.shtml
- Gerges, Fawaz A. (2011). *The Rise and Fall of Al-Qaeda*, Oxford University Press, Oxford.
- Guardian 11.01.2007. "Somalia Air Strike Failed to Kill al-Qaida Targets, Says US". <http://www.guardian.co.uk/world/2007/jan/11/1>
- Guardian 04.10.2011. "Somali Truck Bomb: Students among Scores Killed in Blast". <http://www.guardian.co.uk/world/2011/oct/04/somali-truck-bomb-students-casualties>

- Guardian 22.01.2012. "British 'al-Qaida Member' Killed in US Drone Attack in Somalia". <http://www.guardian.co.uk/world/2012/jan/22/british-al-qaida-suspect-drone-somalia>
- Hansen, Stig Jarle (2011). "Revenge or Reward? The case of Somalia's suicide bombers", *Journal of Terrorism Research*, Vol. 1, Issue 1.
- Hegghammer, Thomas (2010). "Jihad in Saudi Arabia", Cambridge University Press, Cambridge, London.
- Hegghammer, Thomas (2011). "The Rise of Muslim Foreign Fighters: Islam and the Globalization of Jihad", *International Security*, Vol. 35, No. 3 (Winter 2010/11): 53-94.
- Hove, Søren (2011). "AQAP og al-Shabaabs nye transnationale mediestrategier – mobilisering af udenlandske kæmpere" i *10 år efter 11. september 2001. Tilbageblik, status og aktuelle tendenser*, Dansk Institut for Internationale Studier, København 2011.
- al-Islam, Sayf (1994). "The Ogaden File", Harmony dokument AFGP-2002-600104. <http://www.ctc.usma.edu/posts/the-ogaden-file-operation-holding-al-msk-english-translation>
- Jones, Seth G. & Libicki, Martin C. (2008). "How Terrorism Ends. Lessons for Countering al-Qaeda", Rand Report, Washington.
- Kilcullen, David, (2009). *The Accidental Guerrilla: Fighting Small Wars in the Midst of a Big One*, Oxford University Press, London.
- bin Ladin, Osama (2010a). "From: Usama bin Ladin, To: Mukhtar Abu al-Zubayr" SOCOM-2012-0000005. <http://www.ctc.usma.edu/posts/socom-2012-0000005-english>
- bin Ladin, Osama (2010b). "From: Abu 'Abdallah (Usama bin Ladin) To: Shaykh Mahmud/'Atiyya" SOCOM-2012-0000010. <http://www.ctc.usma.edu/posts/socom-2012-0000010-english>
- Lahoud, Nelly (2012). *Beware of Imitators: Al-Qa'ida through the Lens of its Confidential Secretary*, CTC rapport, West Point. <http://www.ctc.usma.edu/posts/beware-of-imitators-al-qaida-through-the-lens-of-its-confidential-secretary>
- Nabhan, Salih Ali Salih (2008). "March Forth" (SITE oversættelse 31.08.2008). Video udlagt på internettet d. 30. August 2008.
- Mohammed, Fazul Abdallah (2009?). "al-Harb 'ala al-Islam: Qissat Fadil Harun (Krigen mod Islam. Fadil Haruns Historie) Vol. 1 and 2. <http://www.ctc.usma.edu/posts/the-war-against-islam-the-story-of-fadil-harun-part-1> , <http://www.ctc.usma.edu/posts/the-war-against-islam-the-story-of-fadil-harun-part-2>
- McGregor, Andrew (2011). "A Jihadi in the Horn of Africa: al-Shabaab's Ahmad Abdi Godane 'Abu Zubayr' ", *Militant Leadership Monitor*, Vol. II, Issue 1.

- New York Times 09.10.2011. "In Rare Rally, Somalis Aim at Militants". <http://www.nytimes.com/2011/10/10/world/africa/in-rare-rally-somalis-protest-shabab.html>
- al-Rahman, Atiyah Abd (2005). "Letter to Zaqawi". <http://www.ctc.usma.edu/posts/atiyahs-letter-to-zarqawi-original>
- Rana, Mohammed & Gunaratna, Rohan (2007). *Al-Qaeda Fights Back: Inside Pakistani Tribal Areas*, Pak Institute for Peace Studies, Islamabad.
- Rashid, Ahmed (2000). *Taliban: Militant Islam, Oil and Fundamentalism in Central Asia*, Yale University Press, New York.
- Sabahi 05.04.2012. Somali Observers: Internal Divisions Widening within al-Shabaab". http://sabahionline.com/en_GB/articles/hoa/articles/features/2012/04/05/feature-01
- Scheuer, Michael (2004). *Imperial Hubris: Why the West is Losing the War on Terror*, Potomac Books, Washington.
- al-Shabaab (2008). "Millat al-Ibrahim", lagt på internettet i oktober 2008 på diverse hjemmesider, hentet fra <http://al-qimmah.net/> (tilgået marts 2011).
- al-Shabaab (2009). "At Your Service, O' Osama", udlagt på internettet d. 20. september 2009 (NEFA oversættelse). http://nefafoundation.org//file/Featured-Docs/nefa_shabaabamriki0909.pdf
- al-Shabaab (2010). "Inspire the Believers", videoen blev lagt på nettet d. 22. november 2010 (SITE oversættelse 23.11.2010)
- al-Shabaab (2011a). "Deciding a Murder Case in the City of Harardheere in Islamic Mudug Province, 25/09/1432" (SITE oversættelse 2011082902).
- al-Shabaab (2011b). "Al-Qaeda Participates in Aid Distribution to Somali Drought Victims" (SITE oversættelse 2011101401).
- Shinn, David (2011), "Al Shabaab's Foreign Threat to Somalia" *Orbis*; Mar 2011, Vol. 55, Issue 2.
- Somalia Report 16.06.2011. "Al-Shabaab Leader Arranged Fazuls Death". <http://taleex.net/2011/06/16/al-shabaab-leader-arranged-fazuls-death>
- Somalia Report 23.01.2012. "Al-Barjawi Assassination Widens Rift in Shabaab". http://www.somaliareport.com/index.php/post/2603/Al-Barjawi_Assassination_Widens_Rift_in_Shabaab
- Stenersen, Anne (2011). "Arab and Non-Arab Jihadis" i Assaf Moghadam & Brian Fishman (red.) *Fault Lines in Global Jihad: Organizational, Strategic and Ideological Fissures*, Routledge, New York.
- STRATFOR 06.12.2011. "AL Shabaab Changes its Name". http://www.irgamag.com/?page=alshab_20111207

- UN (2011). "Report of the Monitoring Group on Somalia and Eritrea pursuant to Security Council resolution 1916", New York. http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2011/433
- UPI (2007). United Press International 24.01.2007. "Second US Air Strike Against Al-Qaeda In Somalia". http://www.terradaily.com/reports/Second_US_Air_Strike_Against_Al_Qaeda_In_Somalia_999.html
- U.S. (2002). *U.S. v. Usama Bin Laden et al.*, S(9) 98 Cr. 1023, S.D.N.Y. <http://cryptome.org/usa-v-ubl-dt.htm>
- U.S. Attorney's Office (2011). U.S. Attorney's Office, Southern District of New York. "Accused al Shabaab Leader Charged with Providing Material Support to al Shabaab and al Qaeda in the Arabian Peninsula". <http://www.fbi.gov/newyork/press-releases/2011/accused-al-shabaab-leader-charged-with-providing-material-support-to-al-shabaab-and-al-qaeda-in-the-arabian-peninsula>
- U.S. District Court (2009). "United States of America vs. Jihad Serwan Mostafa" February 2009 Grand Jury, Indictment. <http://jurist.org/paperchase/mostafa%20indict.pdf>
- U.S. DoD (2007). United States/ Department of Defense / Joint Task Force Guantanamo (2007). "DAB Assessment of Guantanamo Detainee, ISN DJ9SO-010027DP (S)" <http://wikileaks.org/gitmo/pdf/so/dj9so-010027dp.pdf>
- Wieviorka, Michel (2003 [1988]). *The Making of Terrorism*, University of Chicago Press, Chicago.
- al-Zawahiri, Ayman & Mukhtar Abu al-Zubeir (2012). "*A Glad Tidings from Sheiks Abu al-Zubeir and Ayman al-Zawahiri*" (SITE oversættelse 2012020902)
- Zubeir, Abu (2008). "*Our Jihad is So that There is No More Fitna and the Religion Will All Be for Allah Alone*" (SITE oversættelse 02.06.2008).
- ? (2010). "From: unknown, To: Azmarai (Osama bin Ladin?)" SOCOM-2012-0000006. <http://www.ctc.usma.edu/posts/socom-2012-0000006-english>

DIIS' Forsvars- og Sikkerhedspolitiske Studier

Denne publikation indgår i de Forsvars- og Sikkerhedspolitiske Studier på Dansk Institut for Internationale Studier.

Forskning og formidling inden for De Forsvars- og Sikkerhedspolitiske Studier er inddelt i seks hovedområder: Globale sikkerhedsforhold og FN, Det transatlantiske forhold og NATO, Europæiske sikkerhedsforhold og EU, Dansk forsvars- og sikkerhedspolitik, Militær magt, krisestyring og operationer, og endelig Nye trusler, terror og spredning af masseødelæggelsesvåben.

Forskningsopgaverne formuleres i samarbejde med Forsvarsministeriet. Forskningen og konklusionerne af denne er uafhængige, og afspejler hverken de involverede ministeriers synspunkter eller en officiel DIIS-holdning til det givne spørgsmål.

Resultaterne af de Forsvars- og Sikkerhedspolitiske Studier tager mange former – fra 'research briefs' til artikler i internationale videnskabelige tidsskrifter – for at leve op til vores mål om at foretage forskning af høj kvalitet og formidle denne til offentligheden.

Fagligt panel

Ian Anthony, Senior Fellow and Programme Leader, SIPRI Arms Control and Non-Proliferation Programme

Christopher Coker, Professor of International Relations, London School of Economics and Political Science

Heather Grabbe, Advisor to the EU Commissioner for Enlargement

Lene Hansen, Professor, Københavns Universitet

Peter Viggo Jakobsen, Lektor, Københavns Universitet

Dietrich Jung, Professor, Syddansk Universitet

Knud Erik Jørgensen, Jean Monnet Professor, Aarhus Universitet

Ole Kværnø, Chef, Institut for Strategi, Forsvarsakademiet

Theo Farrell, Professor, King's College London

Daryl Howlet, Senior Lecturer, Southampton University

Iver Neumann, Professor, Norsk Utenrikspolitisk Institut (NUPI)

Norrie MacQueen, Head of Department of Politics, University of Dundee

Mehdi Mozaffari, Professor, Aarhus Universitet

Robert C. Nurick, Director, Carnegie Endowment for International Peace, Moscow

Mikkel Vedby Rasmussen, Professor MSO, Københavns Universitet

Sten Rynning, Professor, Syddansk Universitet

Terry Terriff, Senior Lecturer and Director of the Graduate School of Political

Science and International Studies, University of Birmingham

Ståle Ulriksen, vicedirektør og leder af FN-programmet, NUPI

Michael C. Williams, Professor, University of Wales at Aberystwyth

Clemens Stubbe Østergaard, Lektor, Aarhus Universitet

Camilla T. N. Sørensen, Adjunkt, Københavns Universitet

Bertel Heurlin, Jean Monnet Professor, Københavns Universitet

